

Polarvärldens ståtliga och farlige härskare

skrifvet af Doktoren Erik Wilhelm Stålenheim.

Midvintern ligger nu tung öfver polarkalotten. På isen är det tyst och mörkt utom när norrsken eller månsken lysa upp de hvita vidderna. Det är fyrtio grader kallt och isvinden piskar uppstickande isblock och viner annars ohejdat över den hvita ytan som sträcker sig mil efter mil efter mil. Om några månader kommer solen att återvända och med den värmen och lifvet. I april är det ännu tjugo till trettio grader kallt och först i maj kommer solen åter på allvar. Temperaturen stiger till tio minusgrader och plötsligt myllrar det af lif. Sälarne dyka upp på isarne igen, flyttfåglarne komma åter, lifvet föröka sig algerne med förödande hastighet och med dem smådjuren som lefva af dem, med dem fiskarne och med dem sälarne och valarne. Några blygsamma växter börja gro, bland dem purpurbräcka (*Saxifraga oppositifolia*), grådaba (*Draba cinerea*) och polarvide (*Salix arctica*). Öfver nejden höras småfågelnas kvitter, mestadels snösparvar (*Phlectrophenax nivalis*), lappsparvar (*Calcaricus lapponicus*) och stenskvättor (*Oenanthe oenanthe*) tillsammans med de unga sälarnes gnyenden. Men det är ännu långt dit. Fåglarne äro nu i syd-

ligare trakter, sälarne hafva flytt ned under isen, ned i det tysta mörka hafvet, och de komma endast upp till den kyliga luften för att andas. Endast en varelse vandrar nu på isen, endast en trotsar den arktiska kylan utan att förskräckas. Det är isbjörnen, snöviddernas konung, isens obestridde härskare, vilken är lika vacker om han är farlig.

Att se en isbjörn (*Ursus maritimus*) med uppenbart välbehag kasta sig i det iskalla polarvattnet från toppen av ett isberg väcker hos mig och mången annan en skräckblandad vördnad för detta ståtliga djur vilket hela lifvet igenom endast vandrar på dessa hvita vidder och som med sjelfklar elegans tar sig fram såväl öfver isen som i snön som i det iskalla vattnet, detta vatten som sällan uppnår någon temperatur ofvanför nollpunkten i dessa trakter. Där en människa skulle frysa ihjäl på ögonblicket simmar björnen tryggt sin väg som han önskar.

En isbjörn vandrar ensam och önskar heller inget annat. Han vill ej heller umgås med sina artfränder utan strider med dem eller undviker dem när han stöter på dem. Enda undantaget är när en val har dött någonstans och det finns gott om föda. Detta är enda gången man kan få se fullvuxna björnar samsas. I parningstiden äro där många slagsmål om honorna.

Hans föda består nästan uteslutande af sälar, vilka äro det nästan enda bytet i dessa trakter. När han har slagit en säl kan han utan svårigheter inmundiga sextio till nittio kilo kött å en gång varefter han kan taga det lugnt i några veckor. Han sofver, ligger stilla och har det skönt.

Isbjörnen fruktar intet, varken klimatet, som han är väl rustad att möta, eller de ynkliga människor som på senare tid har vågat sig in på hans territorium. Han har inga fiender som kan hota honom, och om han ändock önskar gömma sig är det bara för honom att täcka öfver sin svarta nos och sina mörka ögon med tassarne så syns han ej mera. Det är så han jagar sälarne på isen, som vi strax skall få se.

Det finnas fyra vanliga orters sälar i norr. Vikaren (*Phoca hispida*) och storsälen

(*Erignatus barbatus*) äro bofasta i Arktis. Af dessa två hör vikaren bra och ser dåligt under det att storsälen ser bra och hör dåligt. I maj komma dock stora skaror vandringssälar norrut, främst grönländssälar (*Phoca groenlandica*) och i sällsynta fall klappmytsar (*Chystophora cristata*). De äta mycket på vägen och äro vid framkomsten mycket feta, så isbjörnen torde här få sig många skrofmål. Isjörnarne sofva ej om vintern som andra björnar, äfven om de hafva hål, men äro trots detta tämmeligen hungliga, i synnerhet de honor som hafva ungar. Rädda för sitt liv slumra sälarne endast någon minut åt gången på isen innan de vakna och se sig om. Det är oftast omkring femton minusgrader kallt i maj, och om det är kallare sofver sälarne sämre. Därför är det svårt att jaga säl på isen i maj.

Isbjörnen kan jaga säl på tre sätt. Han kan antingen smyga fram mot en sofvande säl på isen vilket är svårt ety sälarne är på sin vakt och sofva mycket nära sina andningshål. De ligga alltid så att de äro vända mot hålet och sålunda kunna fly ned i vattnet snabbt om en fara skulle hota. Isbjörnen smyger då fram i etapper, mellan vilka den

Ballongen synes, men



hvar är luftseglaren?

Klipp ur ofvanstående, utmärk figuren samt insänd detta tillika med 30 sparmärken (3 kr.) i rekommenderadt brel, erhålles pr omg. 2 böcker: "Friska tag!", 298 sid., af Stevnsen och Osbourne samt "Med förbundna ögon," 359 sid., af Marryat och dessutom gratis en annan bok.

Hvar 10:de insändare erhåller i stället för sista boken

!!! Ett kostymtyg !!!

John Fröberg, Finspong.

Ryska Parfymer,

Eau de Cologne och Tvålar m. m., från den världsberömda firman A. Rallé & Co, Moscwa, Rysk Kejsertl. Hofleverantör. Guldmedalj på Stockholms-Utställningen 1897. Innehåfver dessutom 26 högsta utmärkelser. Af denna firmas fabrikater väl sorteradt lager hos

Fru O. Stråle, Parfymhandeln Drottninggatan 21.

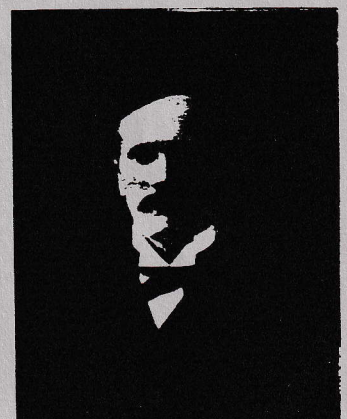
Obs. Sändes till landsorten mot efterkräft.



Patenterad Nyhet för Bicyclist! Chytraens Cyklometer.

Pris 41 00 pr styck. Visar skört till 1000 km. och börjar åter på 0. Har den stora fördelen framför andra vägmätare att den är stillbar. Uppett mått på framhjulet, hvilket står mått på rumäniska 25 eller 30-71 eller 76 centimeter. 1/2 af den amerikanska storleken. Öfrens hållning. Utsett till grynigt tillverkad. Ständigt pr postförskott. Återförljare antages. Cyklometers-Fabrik, Berlin.

? Hvem är han ?



Den som före den 5 april d. å. lämnar Notarius Publicus JAMES MILLAR, Stockholm, fullt tillförlitliga upplysningar om den persons verkliga namn, hvares bild synes här öfvan, erhåller tacksamtt beiderlig ersättning.

gömmet sig genom att täcka öfver de mörka ögonen och den svarta nosen.

Han kan också sätta sig vid andningshållet och vänta på att en säl skall dyka upp. Denna dödar han då omedelbart med ett slag av sin stora tunga ram. Man bör betänka att de fullvuxna isbjörnshannarne väga inemot 450 kilo och att deras tassar lämna i snitt tjugotvå centimeter breda aftryck.

På våren, när mörkret ännu härskar och lifvet ännu inte har återvänt i full skala till Arktis kan det också hända att en hungrig isbjörn försöker gräva sig fram till de bon i isen och snön där sälarne hafva sina ungar.

Sälarne hafva dock god tid på sig att fly om de ej äro ouppmärksamma, och isbjörnarne hafva sällan någon jaktlycka. Är han tillräckligt hungrig då kommer han istället att söka efter det kött som ter sig som allra mest läcker för honom, nämligen isbjörnsungens.

På hösten uppsöker honan, eller binnan som hon också kallas, ett ide vari ungarne födas. I april komma de ut ur idet och följa sedan sin mor under två års tid, tills de hafva lärt sig att klara sig sjelfva bland isar och råkar. Under denna tid måste honan försvara dem mot andra isbjörnar, och dessa strider äro fruktansvärda. Ofta gå bägge

svårt sårade ur kampen. Denna ungdomstid tillsammans med modern är den enda tid under vilken isbjörnshannen är sällskaplig. Så snart han har lämnat sin mor lefver han sedan ensam. Ungarne äro snövita till skillnad från de äldre djuren vilka hafva fått sin vackra päls fläckad av fett och blod.

Ah, pälsen, denna oskattbara vara för vars skull så många isbjörnar hafva fått sätta lifvet till! Det är den varmaste päls som går att uppbringa, och den har räddat lifvet på mången polarfarare tillsammans med köttet. Den är dessutom värdefull för fångstmännen då den är eftertraktad äfven på varmare breddgrader men huru farligt är det icke att försöka vinna den. En rasande isbjörn är ingen syn som gläder ett människoöga, och vem vill gå i närkamp med någon som väger fem gånger så mycket som man sjelf och har förfärliga klor och vassa tänder, skapta enkom för att slita upp och tugga kött? Det vill till att man befinner sig på en trygg plats eller en säker båt innan man skjuter isbjörn, om man inte är en mycket god skytt!

Men det är som sagt ännu långt kvar till den tid på året då man och björn mötas på isen. Ännu härskar i polartrakterna kölden, mörkret och isbjörnen trygga sida vid sida, och intet kan störa de tre.

Köp 4711^{is}
VIOL-PARFYM

Försäljes i flaskor



à Kr. 2.25, -3.-, -4.-50 & 7.50.

Lika öfverträfflig som
4711^{is} EAU DE COLOGNE
från

Ferd. Mühlens No. 4711, Köln

Tillhandahålles
hos alla välsorterade
parfymförsäljare.

FINASTE KAFFE
Äkta Arabisk Moccablandning
utsökt god, dagligen nyangrostad,
säljes till 2 kr pr kg. i
Gustaf Josephsons Kaffehandel,
7 Tegnérgatan 7. Telefon 9 27.



Svenska Panoptikon

öppet kl. 10 f. m. till 9 e. m.

Söndag: Entré 60 öre, barn hälften.

Andrée med följeslagare och Ballongutrustning.

Erkändt bästa Östgöta-Bränvinet.

Er. Rehnbergs
Sädesbränvin,
Söderköping.



Fabricerad af bästa produkt, fritt från främmande tillsatser samt väl lagradt.

Säljes på 8-kantiga literflaskor uti lådor om 6, 12, 24 st., inclusive glas och låda à

1 kr. 30 öre pr flaska.

Serveras på de finaste och bästa Restauranterna i Stockholm.

Er. Rehnberg,
Söderköping.

Yarra

äkta egyptisk cigarrett

i 10 och 50 packning.

(G. 42972).



Finnar,

fräknar och andra hudsjukdomar, försvinna genom dagligt användande af

M. Zadigs
prisbelönta

Tjär-Tvål

— rekommenderad af Hrr Läkare. —
Lejonmärket garanterar bästa kvalitet.
Försäljes i val fournerade detaljaffärer.

Orientalisk Liljemjolk

är det fin-finaste skönhetsmedel,
öfverträffande alla hittills kända.
Liljemjölken utplånar skrynklor och förnygrar i hög grad, gör huden ren, klar, mjuk och hvit, borttager finnar, reformar, lefverfläckar, s. k. pormask, solbränna, fräknar m. m. Försäljes jemte beskrifning à 2 och 3 kr. pr flaska, den veritabelt äkta i hela Sverige endast hos

Fru O. Stråle, 21.

Parfymhandeln Drottninggatan
OBS. Varnas för efterapad s. k. äkta Liljemjolk och andra Liljemjolkssorter, som på intet vis motsvara den veritabelt äkta, och torde min namnstämpel observeras på flaskan.
OBS. Sändes till landsorten mot efterkräf.



Spetsbergen.

Stockholm d 20 Sept 1897

Bäste bror!

Det är mig en ära och stor glädje att härmed utnämna Dig, Erik Wilhelm Stålenheim till expeditionsledare för vår, Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi, expedition till Spetsbergen vilken kommer att äga rum under sommaren 1898.

Expeditionens syfte är att utforska Spetsbergsöarne med arseende på flora, fauna och geologi. Också öarnes väderlek och isens drift skall om möjligt fastställas, liksom isens, snöns, jordens och vattnets kemiska halter av olika slag. Detta bör också dokumenteras på något lämpligt vis. Allt detta kan icke genomföras på en enda expedition, men som Du vet skall professor Nathorst äfven han bedriva liknande forskning den kommande sommaren och nästa. Vi veta icke exakt vad Nathorst ämnar undersöka men, i förtroende sagt, så hoppas vi att Du, Erik Wilhelm Stålenheim, tillsammans med dina expeditionsledare gör fynd som vida öfverträffar Nathorst. Vissa personer, både inom och utom våra egna kretsar, hafva hårt kritiserat oss för vårt stöd till ingenjören Andrée. Vi önska ej bekosta ytterligare en till synes misslyckad expedition.

Som Du väl vet hava vi endast råd att skicka fem medlemmar varaf Du är en, och vi har öfverlåtit åt Dig att själv utvälja vilka som skall följa med Dig. Dock hafva vi gjort ett urval af Svenska forskare vilka kan vara lämpliga att taga med då de alla äro briljanta inom sitt område och ändå unga och friska nog att tåla strapasser i de nordliga vidderne. Samtliga hafva tillfrågats och hafva förklarat sig mer än villiga att följa med Dig. De äro som följer:

X Geologen Bernhard Lundgren; Lundgren är en mycket ordentlig ung man och utan tvifvel en av våra främsta geologer. Vi hafva hört att han äfven privat är mycket behaglig att umgås med då han är förtjust i filosofiska diskussioner äfven om han ej tål att förlora i schack.

Fotografinnan Albertina Stålenheim; Ja, Du känner ju Din hustru bättre än alla vi andra tillsammans, och Du vet hvilken begåfvad fotograf hon är. Det har ju på senare tid också blifvit vanligt att en fotograf följer med för att dokumentera de djärva forskarnes framsteg. Dock måste jag personligen gifva dig ett varningens ord. Det äro många som icke kommer att se på Dig med blida ögon om Du tar med Dig Din egen hustru på en sådan resa, i synnerhet karlarne som måste lämna sina hemma.

Dessutom är det inte säkert att alla herrarna uppskattar Fru Stålenheims kvinnokampsattityd äfven om jag vet att hon kan vara ock så mjuk och vänlig ibland. Vidare det kanske inte är helt lämpligt att rycka Fru Stålenheim från det bekväma stadslivet! Tag inte illa upp!

Biologen Vernex Lång; Detta är en mycket kunnig liten man vilken är van vid fältundersökningar och då klagar mindre än de flesta. Våra vänner i Upsala förtäljer dock att han kan icke klarar av förebräelser ty då blir han gnällig. Han är också en mycket gudfruktig man - för gudfruktig menar en del.

X Kemisten Adolf Fransson; Denne är den främsta kemist som går att uppbrynga i sin åldersklass. Han har skrivit ett flertal betydande artiklar och varit på såväl Gotland som Island och utforskat. Vi veta icke något om hans personliga lif, ty han har inga nära vänner och tycks inte vara intresserad av kvinnor.

Björn

Detta kan styrka det öfriga vi har hört, nämligen att han arbetar arton av dygnets timmar och sover resten. Hans enda last tycks vara cigarrer.

Botanikern Anna Klara Larsdotter; Det är talande att denna unga Fröken är släkt med den store Linné själv. Hon har på ett lysande sätt tagit upp familjetraditionen och vi vilja därför rekommendera henne trots att hon är kvinna och trots att rykten från Upsala säger att den unga damen har en benägenhet att brodera ut sanningen. I öfrigt är hon tämmeligen tryst och anspråkslös.

Meteorologen Karl Bodin; Bodin är från Norrland och således van vid kalla klimat vilket kan vara en tillgång. Det är en storvuxen och pålitlig karl som inte ödar sin tid på onödiga ord. Liksom de andra är han mycket duktig inom sitt eget område. Dessutom är han mycket förtjust i fåglar och kan således uppbära en dubbel roll i det att han kan kartlägga äfven dessa.

Ingenjören Fredrik Henrikson; Som Du så riktigt påpekade kan det vara lämpligt att taga med någon som kan litet av varje och som kan laga utrustning som går sönder. Det var ju Du själv som rekommenderade Henrikson till oss och vi bifaller med en viss tvekan eftersom det har sagts oss att han visserligen är strålande intelligent och duktig, men lätt tappas intresset och hellre börjar på något nytt. Dock tycks han vara mycket förtjust i sin familj vilket ju alltid visar att en karl är hederlig och att lita på.

Vi önska få besked av dig rörande expeditionens sammansättning senast den 14de oktober så att vi då kunna meddela de berörda personerna så att de vet huruvida de skola förbereda sig eller ej. Det är då visserligen lång tid till afresan som är satt till den 5e maj. Vi kommer att åka tåg till Göteborg och sedan båt till Spetsbergen med vägen om Tromsø.

Högaktningsfullt,

Georg Axel Johansson,

För Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi räkning